

*к.е.н., доц. Цевух Ю.О., Балух В. Д.
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ, КУЛЬТУРНІ ТА ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ МІГРАНТІВ У США ТА КАНАДІ

Адаптація мігрантів у США та Канаді є багатогранним процесом, що охоплює соціально-економічні, культурні та психологічні аспекти, кожен з яких несе як можливості для розвитку, так і певні труднощі. З моменту прибуття мігранти вступають у

складну взаємодію з новим середовищем, в якому їм доводиться пристосовуватись до нових умов життя, норм, законів і цінностей. Успішність цього процесу залежить від багатьох чинників, таких як країна походження, освітній рівень, знання мови, наявність соціальних зв'язків, політика приймаючої держави та особисті психологічні ресурси.

Спочатку розглянемо соціально-економічні аспекти інтеграції мігрантів у США та Канаді. Обидві країни традиційно є міграційними центрами, що приваблюють велику кількість людей у пошуках кращого життя. Станом на 2022 рік іммігранти в США склали 13.9% від загальної чисельності населення країни. Це найвищий показник за останні понад 100 років. У Канаді частка іммігрантів у загальній чисельності населення перевищує 20%. Зокрема, у 2011 році цей показник становив 20,7%, і очікується, що до 2036 року він зросте до 30%, що стане найвищим рівнем з 1871 року. Це підкреслює роль імміграції як ключового чинника зростання населення Канади [1; 2; 3].

Економічно мігранти відіграють важливу роль у зростанні національних економік, зокрема через заповнення дефіциту робочої сили, збільшення споживчого попиту, розвиток підприємництва. Наприклад, в США понад 44% компаній зі списку «Fortune 500» засновані мігрантами або їхніми нащадками. У Канаді урядові програми активно підтримують інтеграцію кваліфікованих працівників через систему «Express Entry», що базується на бальних критеріях. Водночас економічна інтеграція не позбавлена викликів: мігранти часто стикаються з феноменом «дефіциту визнання» їхніх професійних кваліфікацій. Іноземні дипломи та сертифікати не завжди визнаються, що змушує висококваліфікованих фахівців працювати на низькооплачуваних посадах. Це призводить до явища «професійної деградації», коли люди з вищою освітою змушені працювати в сфері обслуговування або на фізичних роботах. Дослідження демонструють, що навіть при рівних навичках і освіті іммігранти заробляють менше за місцевих мешканців [4; 5; 6]. Ще однією проблемою є мовний бар'єр, який ускладнює пошук роботи, спілкування з роботодавцями та інтеграцію в колектив. Водночас обидві країни розробили системи підтримки: мовні курси, служби працевлаштування, програми наставництва. Значну роль у соціально-економічній адаптації відіграє доступ до житла, освіти та охорони здоров'я. У Канаді іммігранти мають майже рівний доступ до державної медицини, у США система складніша, базується на страхуванні, що ускладнює ситуацію для новоприбулих з низькими доходами.

Освіта – ще один канал інтеграції, особливо для дітей мігрантів. У Канаді активно впроваджуються програми мультикультурної освіти, що підтримують багатомовність та повагу до різноманіття, тоді як у США акцент зроблено на «американізації» навчання [7]. Культура приймаючої країни, її ставлення до іммігрантів, домінуючі цінності та наративи суттєво впливають на процес інтеграції. У Канаді офіційно прийнята політика мультикультуралізму, яка визнає право кожного зберігати свою культуру, мову та релігію. Це сприяє більш м'якому входженню у соціальне середовище, знижує культурний стрес і полегшує формування подвійної ідентичності. У США тривалий час панувала ідеологія поступової асиміляції, тобто прийняття новоприбулими американських норм, цінностей, мови. Однак із початку XXI століття відбувається переосмислення цих підходів, і мультикультурність поступово здобуває більше визнання. Попри це, багато іммігрантів стикаються з дискримінацією, стереотипами, ксенофобією. Дослідження показують, що представники видимих меншин частіше повідомляють про випадки расизму, що негативно впливає на їхнє самопочуття, самооцінку та бажання інтегруватись. У цьому контексті важливо згадати про феномен культурного шоку – емоційного дискомфорту, який виникає при зіткненні з незнайомими культурними нормами, традиціями, стилем спілкування. Для подолання цього шоку важливою є підтримка з боку співгромад, релігійних спільнот, іммігрантських організацій. Існує також явище «бі-культурної ідентичності», коли іммігранти одночасно ототожнюють себе і з культурою походження, і з культурою країни перебування. Це може мати як позитивні (психологічна стійкість, гнучкість), так і негативні (внутрішній конфлікт, роздвоєність) наслідки.

Звернемо увагу і на психологічні аспекти адаптації. Психологічне самопочуття іммігрантів залежить від багатьох чинників: тривалості перебування у новій країні, досвіду дискримінації, мовної компетентності, соціальної підтримки. Часто іммігранти стикаються з акультураційним стресом – це форма психологічного дистресу, пов'язана зі змінами в культурному середовищі. Він може проявлятися у вигляді депресії, тривожності, ізоляції. Особливо вразливими є жінки, діти, літні люди. Наприклад, жінки, які приїхали з метою возз'єднання родини, часто відчують залежність від партнерів, втрачають статус, стикаються з подвійною дискримінацією – за статтю та походженням. Діти мігрантів часто переживають розрив поколінь – їхні батьки зберігають традиції рідної культури, а вони швидше інтегруються в нове середовище, що призводить до конфліктів у родині. Водночас діти легше засвоюють мову, що робить їх «перекладачами» для старших і створює додаткове психологічне навантаження. Надзвичайно важливою є роль соціальної підтримки. Іммігранти, які мають сильні соціальні зв'язки – родичів, друзів, громади – демонструють вищий рівень адаптації. Існують приклади ефективних програм психосоціальної допомоги, зокрема у Канаді, де через громадські центри надаються консультації, групи підтримки, курси з міжкультурної комунікації. У США також активно діють неурядові організації, що працюють із мігрантами, зокрема у сфері ментального здоров'я [8; 9].

Важливо зазначити, що адаптація – це двосторонній процес, який залежить не лише від зусиль самих мігрантів, а й від відкритості, толерантності та готовності суспільства приймати нових членів. Успішні приклади інтеграції показують, що при правильній політиці, доступі до ресурсів і соціальної підтримки, іммігранти можуть не лише долати труднощі, а й ставати повноцінними, активними учасниками соціального життя. Їхній досвід, мови, зв'язки з іншими країнами – це ресурс для розвитку як локальних громад, так і національних економік.

Таким чином, адаптація мігрантів у США та Канаді має складну природу. Вона охоплює економічну мобільність, культурне пристосування, психоемоційний добробут. Хоча обидві країни мають свої моделі інтеграції – мультикультурну в Канаді та змішану в США – в обох випадках ключовим чинником успіху є підтримка з боку держави, громади, ринку праці та освітньої системи. Урахування особистих, соціальних і структурних аспектів дозволяє краще зрозуміти, як будувати інклюзивне, справедливе та відкрите суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. ForumDaily. Top-20 найбільш гостинних до іммігрантів країн світу. Веб сторінка. URL: <https://www.forumdaily.com/uk/top-20-samyx-gostepriimnyx-k-immigrantam-stran-mira>
2. Government of Canada. (2023). *Settlement Services*. Веб сторінка. URL: <https://www.canada.ca/en/services/immigration-citizenship.html>
3. CanadaUA. В 2036 році іммігранти складатимуть більшу частину населення Канади. Веб сторінка. URL: <https://canadaua.ca/archives/3820>
4. Immigration Impact. Immigrant-Founded Fortune 500 Companies Generate Trillions in Revenue and Strengthen U.S. GDP. Веб сторінка. URL: <https://immigrationimpact.com/2023/08/29/immigrant-fortune-500-companies-gdp>
5. Government of Canada. Express Entry: Immigrate to Canada. Веб сторінка. URL: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/services/immigrate-canada/express-entry.html>
6. OECD. *International Migration Outlook 2022*. OECD Publishing. Веб сторінка. URL: https://www.oecd.org/en/publications/serials/international-migration-outlook_g1gha63d.html
7. Козьменко О. І. Полікультурне виховання школярів у Канаді. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2023, № 2(106), с. 86–94. DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-106-2-86-94>.
8. Black, S., Horenczyk, G., Kunst, J. R. (2024). Beyond singular perspectives: Minority-group members' acculturation expectations and tightness. *International Journal of Intercultural Relations*, 100, 101976. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2024.101976>

9. Haan M., Finlay L., Li Y. What Does Integration Mean in a Multicultural Country like Canada? *Migration Policy Institute*. 2024. URL: <https://www.migrationpolicy.org/article/canada-integration-theory-multicultural>